

Nelojāla dalībnieka izslēgšana no sabiedrības

2018-04-25

Vadims Zvicevičs, ZAB "COBALT",

31.01.2018. Latvijas Republikas Augstākās tiesas (AT) Civillietu departaments pieņēma spriedumu lietā Nr.SKC-34/2018, kurā atzina, ka sabiedrībai atbilstoši Komerclikuma (KL) 195.pantā noteiktajam ir tiesības prasīt izslēgt tai nelojālu dalībnieku. Lojalitātes pārkāpums ir dalībnieka rīcība, ar kuru viņš nodarījis sabiedrībai būtisku kaitējumu.

Lietas būtība

Konkrētajā lietā 2 sabiedrības dalībnieki cēla prasību pret citu sabiedrības dalībnieku, lūdzot atzīt par spēkā neesošiem dalībnieku sapulču lēmumus, ar kuriem atbildētājs – fiziskā persona – ievēlēts valdes locekļa amatā, kā arī izslēgt šo personu no sabiedrības dalībnieku reģistra un nodot atbildētājam piederošās pamatkapitāla daļas sabiedrībai. Prasītāji norādīja, ka, sasaucot dalībnieku sapulci, pieļauti būtiski pārkāpumi, līdz ar to tajā pieņemtie lēmumi ir prettiesiski. Turklāt sabiedrības dalībnieks, tās vārdā noslēdzot cesijas līgumu ar Kipras Republikā reģistrētu sabiedrību un izsniedzot vekseli citai sabiedrībai, kurā atbildētājs ir vienīgais dalībnieks un valdes loceklis, nodarījis sabiedrībai būtiskus zaudējumus. Prasītāji norādīja, ka ļaunprātīga sabiedrības valdes locekļa tiesību izmantošana un tai nodarīts būtisks kaitējums ir pamats izslēgt šo dalībnieku no sabiedrības.

Ar 1. instances tiesas spriedumu prasība noraidīta daļā par sabiedrības dalībnieka izslēgšanu un pamatkapitāla daļu nodošanu sabiedrībai, tiesai uzskatot, ka cesijas līgums un vekseļa izdošana nav pietiekams pamats, lai atzītu, ka nodarīts būtisks kaitējums. Turklāt jāņem vērā, ka cesijas līgumu atcēla uz sprieduma pamata, vekselis netika apmaksāts, kā arī nav veiktas citas darbības šī parāda piedziņai.

Apelācijas instances tiesa pievienojās 1. instances tiesas sprieduma motivācijai, norādot, ka dalībnieka rīcība nav radījusi kaitīgas sekas, līdz ar to nav pierādīts būtisks kaitējums. Prasītāji iesniedza kasācijas sūdzību, pārsūdzot spriedumu pilnā apjomā, un AT Civillietu departaments atzina, ka spriedums jāatceļ.

Tiesas secinājumi

AT 31.01.2018. [spriedumā lietā Nr.SKC-34/2018](#) iekļautas vairākas būtiskas atziņas par dalībnieka izslēgšanu no sabiedrības, piemērojot KL [195.pantu](#).

Pirmkārt, AT norādīja, ka, vērtējot, vai dalībnieks nodarījis sabiedrībai būtisku kaitējumu, nav jākonstatē faktiski radušies zaudējumi (mantas samazinājums). Proti, ja vekselis nav protestēts vai par to nav sākta piedziņa, tas nenozīmē, ka konkrētā saistība nav nodibināta. AT atkārtoti, līdzīgi kā 07.06.2016. [spriedumā lietā Nr.SKC-7/2016](#), norādīja, ka saistību palielinājums jau pats par sevi uzskatāms par mantisku pametumu. Savukārt būtisks kaitējums cesijas līguma gadījumā izpaužas apstākļos, ka cesionārs ir ārvalstī reģistrēta komercsabiedrība, samaksas par cesiju termiņš ir 7 gadi, turklāt bez procentiem, bez nodrošinājuma vai saistību pastiprinājuma, bet pats cedētais prasījums bijis nodrošināts, tātad tas ir ar zemu riska pakāpi. Līdz ar to AT atzina, ka darījums, kura rezultātā zema riska prasījums aizstāts ar augsta riska prasījumu, uzskatāms par neatbilstošu parastai

komerciālai praksei, jo vismaz procentu nemaksāšanas dēļ rada zaudējumus cedentam. Turklāt atbilstoši AT praksei zaudējumu vēlāka novēršana, proti, šāda cesijas līguma atcelšana ar spēkā stājušos spriedumu, nepadara zaudējumu faktu tā izdarīšanas brīdī par nenotikušu.

Otrkārt, AT norādīja, ka viens no KL [195.panta](#) mērķiem ir novērst nelojāla dalībnieka turpmāku kaitējumu sabiedrībai. Ņemot vērā dalībnieka lojalitātes pienākumu, kas izriet no [Civillikuma](#) normām par pārstāvamā pienākumiem un biedru savstarpējām attiecībām, sabiedrība var lūgt izslēgt tās dalībnieku, kas ne vien nepilda šo pienākumu, bet ar savu rīcību nodarījis sabiedrībai būtisku kaitējumu, turklāt pastāv iespēja, ka viņš varētu kaitējumu nodarīt arī turpmāk.

Dalībnieka tīša, ar nolūku veikta sistemātiska plānveida rīcība, kas paredzēta, lai nodarītu sabiedrībai būtiskus zaudējumus, gūstot no tā personisku labumu, vienmēr uzskatāma par nopietnu lojalitātes pārkāpumu pret sabiedrību ar augstu atkārtšanās risku, līdz ar to arī par būtisku kaitējumu. AT norādīja, ka, vērtējot kaitējuma nodarīšanas iespējamību, jāņem vērā dalībnieka rīcības raksturs, proti, vai kaitējums radies tīšas, sistemātiskas atbildētāja rīcības dēļ (šī rīcība veikta ilgākā laikā un ietver vairākas uz 1 mērķi vērstas saskaņotas aktīvas darbības) un kaitējuma nodarīšana nav atsevišķs, izolēts incidents, kura pamatā ir nejauša apstākļu sakritība vai neuzmanība. Turklāt, ja kaitējums nodarīts ar apzinātu rīcību, kuras kaitīgumu tās veicējs nevarēja neapzināties, nav jākonstatē atbildētāja tīšs nolūks kaitēt sabiedrībai.

Konkrētajā lietā dalībnieks nodarīja būtisku kaitējumu sabiedrībai un pārkāpa lojalitātes pienākumu, rīkojot fiktīvas sapulces, prettiesiski iegūstot valdes locekļa statusu, izmantojot prettiesiski iegūto valdes locekļa statusu, lai slēgtu cesijas līgumu un izdotu sabiedrības interesēm neizdevīgu vekseli komercsabiedrībai, kurā dalībnieks varētu būt patiesā labuma guvējs.

Kopsavilkums

AT secinājumi [sprieduma](#) motīvu daļā izmantotajam KL [195.panta](#) 1.daļas iztulkošanai un piemērošanai. Saskaņā ar šo normu sabiedrība var izslēgt dalībnieku, kas pārkāpj lojalitātes pienākumu, proti, ar sistemātisku rīcību nodarījis sabiedrībai būtisku kaitējumu, apzinoties tā rīcības kaitīgumu, kā arī, ja pastāv iespēja, ka viņš varētu kaitējumu nodarīt arī turpmāk.